

Col·lecció: Azimut - 111

L'ALT SOLSONÈS

Rases i cims

35 ITINERARIS

MARIA DOT PADRÓS
FRANCESS GARRIGÓS GARCIA
RAIMON ROVIRA SOLÀ

Cossetània
EDICIONS

Primera edició: abril del 2010

Edita: Cossetània Edicions
C. de la Violeta, 6 - 43800 VALLS
Tel. 977 60 25 91
Fax 977 61 43 57
cossetania@cossetania.com
www.cossetania.com

© Maria Dot, Francesc Garrigós i Raimon Rovira
© Cossetània Edicions

Disseny i composició: Imatge-9, SL

Impressió: Gràfiques Moncunill, SL

ISBN: 978-84-9791-583-0

Dipòsit legal: T-182-2010

Introducció

L'àmbit de la present guia és el sector muntanyós del Solsonès, o alt Solsonès, que va de la ratlla de Solsona fins als primers grans relleus dels Prepirineus. Al capdamunt d'aquest sector s'eleven cims tan destacats del punt de vista excursionista com el cap del Verd, el pedró dels Quatre Batlles, el Puig Sobirà de Canalda o el cogulló de Turp. Davant seu, els conglomerats que s'apilen a les vores de la Depressió Central formen un complex de cims i fondalades de gran espectacularitat i atractiu geològic. Les serres dels Bastets, Busa, Lord o les Encantades i els engorjats del Pont Quebradís, Escales, Vilamala, Canalda o la Ribera Salada mostren com enlloc els trets distintius de les formes del relleu en conglomerat, ben diferents de les que caracteritzen la roca calcària. La vall de Lord, situada entre les dues zones, apareix com un autèntic monument natural. Ja als serrats inferiors, extensions generoses de terra campa, amb masies ben posades, configuren un paisatge rural que es fa mi-

Masia del pla de Navès

rar bona part de l'any. La guia explora aquest patrimoni natural del Solsonès.

El Solsonès, comarca central de l'alta Catalunya

La comarca del Solsonès abasta, en sentit ampli, l'extensió de terreny compresa entre el Cardener i el Segre, al mig de Catalunya. Aquest territori es correspon amb la part superior de la gran plataforma de la Depressió Central que és l'Altiplà Central i amb el sector de la serralada pirinenca que el tanca. De la conca del Cardener, la comarca inclou bona part de la capçalera i de les valls del curs mitjà, a més de la vall paral·lela de l'aigua d'Ora, i de la del Segre diverses valls del curs mitjà i gairebé tota la conca de la Ribera Salada. El Solsonès no s'identifica, doncs, amb cap unitat fisiogràfica o paisatgística homogènia. Del conjunt d'unitats que el formen, té un paper rellevant la línia muntanyosa que davalla de la serralada cap a l'interior separant les dues grans conques. Aquí, a la confluència de la muntanya i la terra baixa i vora el pas d'un vessant a l'altre, Solsona unifica i ordena el territori.

El marc físic

El Solsonès queda ben delimitat al nord per la primera gran alineació dels Prepirineus centrals catalans. La formen aquí, d'est a oest, les serres del Verd i de Port del Comte. Són dues muntanyes diferents, en la història geològica, en els materials i en el relleu. Atenent al relleu, el Verd és un massís de cims ben marcats. S'hi destaquen el cap d'Urdet, el cap del Verd, la roca d'en Carbassa i la roca del Migdia, i a partir d'aquest punt ja enllaça amb el Port del Comte en el coll de Port o de Tuixén. El Port

Puig Sobirà de Canalda

Clot de Vilamala, tancat al fons pel tossal de la Ventolana

del Comte, en canvi, és més que res un massís d'ondulacions i calmes d'altura pesants i monòtones. Enmig d'aquests tossals sobresurt lleugerament el denominat pedró dels Quatre Batlles, la màxima elevació de la comarca (2.382 m). Des del Pedró, el Port del Comte pren direcció sud-oest en la serra de Campelles, llarga d'uns set quilòmetres, i es torna a aixecar en el tossal de Cambrils. A cada punta d'aquest eix s'hi arrecera una vall penjada, la del Montnou i la de Cambrils. Per migdia, el massís cau espadat en el puig de les Morreres, té un important estrep en el Puig Sobirà de Canalda i se'n desprèn una nevadura que va perdent altitud fins a sobre mateix de Solsona. Aquesta línia muntanyosa, amb el tossal de la Creu del Codó, la serra d'Encies, la serra de Prat d'Estagues o l'alt pla de Riard, separa les aigües en les conques del Cardener i el Segre. Tanquen la vall de Cambrils els primers estreps de la serra de Turp, que s'abat sobre el Segre, ja a l'Alt Urgell. Ben a l'est, el Solsonès fa també un entrant en la serra d'Ensija, a la ratlla del Berguedà.

A la capçalera pirinenca del Solsonès neixen tots els rius importants de la comarca, els quals contribueixen a definir els límits laterals. La Ribera Salada recull les aigües de la banda occidental del massís de Port del Comte i les condueix al Segre. Els cursos tributaris, el riu de Canalda, el riu d'Odèn, el riu de la Plana i el Riu Fred, baixen en bona part paral·lels, en fondalades angostes, que originen les serres de Canalda, d'Odèn i de la Garriga.

A l'altra banda de l'espina dorsal que és la línia de la serra d'Encies passen el Cardener i l'aigua d'Ora, l'afluent més important. El Cardener sorgeix al vessant oriental del Port del Comte i forma tot seguit l'ampla i reclosa vall de Lord, junt amb un altre

afluent, l'aigua de Valls. Aquest riu neix al peu nord-oriental de la serra del Verd, en terres berguedanes. L'aigua d'Ora, que s'origina també al Berguedà i rep el nom d'aigua de Llinars a la part alta, voreja la vall de Lord i segueix un camí paral·lel al Cardener, abans d'ajuntar-s'hi ja dins la comarca del Bages. Aquests dos rius deixen el curs alt per dos grans congostos, el del Cardener i el d'Escales. Travessen així el conjunt muntanyós constituït per les serres de la Timonosa, de Busa i dels Bastets, i que va de la serra dels Tossals, al Berguedà, vers la Creu del Codó. El congost del Cardener ha quedat cobert pel pantà de la Llosa del Cavall.

En el sector denominat els Llengots, els Bastets és una munió de turonets disposats a manera de fileres de dents o de llengües. Dels Bastets se'n desprenen la mola de Lord, amb el tossal de Vall-llonga, i el serrat de Sòbol, a ponent, i davant seu, a llevant, s'aixeca dominant la serra de Busa. Són tres característics altiplans tallats tot al volt per altes cingleres. El pla de la serra de Busa té una llargada de quatre quilòmetres i una amplada de dos i es dreça entre 500 i 700 m per sobre les fondalades que l'envolten. L'extrem occidental del pla és tot clivellat i forma els dos característics esperons o agulles de Capolatell, conegut també per Presó de Busa. No tan extens, l'altiplà de la mola de Lord fa uns 750 m de llarg i uns 250 m d'ample, i el tanquen parets altes de 100 a 200 m. La serra de Busa origina llargs serrats, separats per valls menys enfondides, les quals acaben afluint al Cardener, vora el pantà de Sant Ponç. En avall, ja al curs baix, el riu entra al Bages i Manresa enllà desemboca al Llobregat.

Els vessants occidentals de la Ribera Salada assenyalen alhora els límits naturals de bona part de la comarca a ponent. Hi domina Serra-seca, que corre de nord a sud des de l'extrem del massís de Port del Comte, separant la Ribera Salada del seu col·lector. Per raons de geografia humana, però, dues valls a ponent de Serra-seca i abocades directament al Segre, la vall de la Móra Comdal i la de la Valldan, pertanyen al Solsonès. Flanquegen aquestes dues valls la serra de les Anoves i la regió de les agulles de les Encantades; la roca de la Valldan, i la serra d'Oliana. Semblantment, els vessants llevantins de l'aigua d'Ora marquen alhora part dels límits comarcals a l'est.

A partir d'aquest sector muntanyós, comprès entre 800-900 i 2.383 m d'altitud, la comarca es fon, sud enllà, dins el paisatge més uniforme de l'altiplà del Solsonès, i els límits amb el Bages, l'Anoia, la Segarra i la Noguera són poc o molt convencionals. El terreny és un esglaonament d'alts plans, accidentats suaument per les rases que s'originen a la línia divisòria de les dues conques. Aquesta carena interfluvial, continuació de la que baixa del Port del Comte, s'articula en petits serrats i algu-

na serra (serra de Pinós, 931 m). Els principals cursos d'aigua que s'hi congrien corren, als vessants del Cardener, vers el Riu Negre i, als vessants del Segre, vers el Llobregós, ja fora de la comarca.

El paisatge geomorfològic

La part del Solsonès corresponent a l'Altiplà Central és constituïda per roques sedimentàries detrítiques de l'eocè i l'oligocè. Els materials originals (còdols, graves, sorres i argiles) provenen del desmantellament dels Pirineus i van ser arrossegats pels rius i dipositats a la conca de l'Ebre. Gresos, margues i argiles caracteritzen el sector més planer, domini dels conreus. Conglomerats amb gresos formen els primers esglaons muntanyosos, domini del bosc. Aïllats enmig d'aquestes roques s'alcen el sinclinal de Busa, de conglomerats massius, i l'anticlinal d'Oliana, buidat en sediments marins margosos i ocupat al nord-est per la vall de la Vallan. Ja al peu de la serralada predominen els conglomerats massius de l'oligocè, que flanquegen el marge nord de la conca i han pogut ser incorporats enèrgicament a l'edifici pirinenc.

Al Solsonès, aquests conglomerats constitueixen una formació singular. Fan una franja de fins a vuit quilòmetres d'ample que travessa la comarca de punta a punta i en part van ser empesos amunt per les forces tectòniques mentre s'anaven dipositant. A la conca de la Ribera Salada, tots els rius hi han excavat congostos amb estrets engorjats, que emmarquen llargs serrats i vigoroses esqueses d'ase. A l'altra banda de la serra d'Encies, dins la conca del Cardener, l'efecte de les pressions

Riu de Canalda

orogèniques i de l'aigua en els conglomerats és encara més notable. S'hi destaquen la serra dentada dels Bastets, les elevacions tabulars de la mola de Lord, del serrat de Sòbol i de la serra de Busa, els congostos del Cardener i de l'aigua d'Ora i els barrancs laterals (localment, rases, fraus, clots), com els de Vilamala i Vilella, singularment feréstecs i pregons. El vigorós encaixament d'aquests rius és atribuïble al fenomen anomenat sobreimposició: per efecte d'un descens notable del nivell de base, el riu talla les roques més dures amb què es troba i no ha de deixar el seu traçat original. El descens del nivell de base del Cardener explica igualment la formació per buidament erosiu de la vall de Lord, mentre que el buidament de la vall anticlinal d'Oliana té a veure amb l'acció erosiva del Segre. L'erosió diferencial també creà arreu cavitats (esplugues) i talls horitzontals (reixes), que poden derivar en cornises o lleixes encinglades (rues), i l'aigua de la pluja eixamplà per dissolució esquerdes verticals degudes a tensions i canvis de pressió en la roca, origen de monòlits i agulles, com les de les Encantades. Són també característics de tot aquest conjunt les cingleres (cints) i els pelats de roca (codineres), amb abundor de còdols (codadells) despresos.

A la franja de conglomerats segueixen al nord les calcàries de la unitat sud-pirinenca. Les serres del Verd i de Port del Comte formen part del conjunt dels mantells de corriment sud-pirinenca. El Port del Comte és part del mantell del Cadí, i el Verd, igual que la serra d'Ensija i el Turp, del mantell inferior del Pedraforca; aquest mantell està sobreposat al del Cadí. Constitueixen el Port del Comte calcàries i margues de l'eocè inferior, suaument modelades. El Verd, en canvi, es compon de

Forat Colomer

Discordances progressives del Codó

calcàries, dolomies i margues del juràssic i del cretaci superior i de retalls de guixos i dolomies del triàsic, i presenta formes més enèrgiques. Al límit meridional del Port del Comte, les calcàries eocenes encavalquen conglomerats oligocens formant el Puig Sobirà de Canalda. Per contra, aquestes roques fossilitzen amplis vessants de la serra del Verd, i són relíquia de la capa d'arrossegalls que en algun moment devia recobrir el Pirineu solsoní. L'aigua de Valls hi ha retallat els espectaculars cints de Can Blanc i de la Torre i a sota excava els engorjats del Pont Quebradís, no pas menys vistosos. En amplis sectors del massís, les calcàries han estat modelades per l'aigua de pluja en rasclers i força disgregades sota les condicions periglaciàries del quaternari. Aquests materials fragmentats fan deserts de pedra a les parts summitals, s'acumulen als vessants i formen cons de dejecció, com el que va dels flancs del puig de les Morreres fins a Sant Llorenç de Morunys. Al peu de la serra del Verd, a la vall de Lord, el Cardener ha deixat al descobert un petit fragment de l'extrem meridional del mantell del Cadí, format aquí per margues; els guixos que hi afloren intercalats donen nom al veïnat de Guixers i avui s'exploten activament.

L'emplaçament dels mantells sud-pirinencs va determinar d'una manera especial la formació de la serra dels Bastets. Al sud de l'encavalcament frontal, part dels conglomerats procedents de l'erosió de la serralada es van aixecar al mateix temps que es dipositaven. A conseqüència d'això no van compondre capes de superfícies paral·leles sinó en figura de tascó, que es van anar apilant amb inclinació progressiva. En disminuir i desaparèixer els esforços tectònics, els nous materials ja van sedimentar en capes tabulars i horitzontals per sobre del con-

junt. És així que, al sector de la serra dels Bastets davant de Busa, els estrats dibuixen una estructura a manera de ventall, que supera la vertical, alhora que en el pas cap a Busa esdevenen gradualment horitzontals, fins a presentar la figura regular en aquesta serra. Passa igual al sector del tossal de Vall-llonga i la mola de Lord i al del serrat de Sòbol i la serra de la Creu del Codó. Aquesta disposició geomètrica dels estrats tan peculiar, anomenada discordança progressiva, va ser descrita en geologia per primer cop a Catalunya, a partir dels exemples anteriors, que han esdevingut referència a nivell mundial.

La dissolució per acció de l'aigua a l'interior dels massissos calcaris ha originat dolines i surgències. Les dolines (bòfies, gralleres), forats en forma d'embut, abunden al massís de Port del Comte i han donat lloc a pous o avencs importants, com la bòfia de Port del Comte (-30 m) i la grallera de Cambrils (-19 m). Les surgències més notables són la deu de la Ribereta del Pujol, sota la serra del Verd, i les fonts del Cardener, al peu oriental del Port del Comte. A la capçalera del Riu Fred hi ha la Font Salada de Cambrils, petita surgència d'aigua que s'enriqueix de sal en travessar els nivells d'halita de les fàcies Keuper (triàsic superior) i explotada antigament; aquesta aigua dona nom a la Ribera Salada. Al sector dels conglomerats abunden els avencs deguts a un basculament de la roca, generalment a prop d'una cinglera, o a la dissolució càrstica dels mateixos conglomerats. Es destaquen els avencs de Capolatell, a la serra de Busa, i l'avenc Montserrat Ubach, també conegut per bòfia de Torremàs, al peu del Puig Sobirà de Canalda. Amb uns 200 m de fondària, aquesta cavitat és una de la més profundes d'Europa en conglomerat. Té dues boques d'entrada, obertes al cingle, i s'hi han format concrecions calcàries de tota mena. Els avencs de Capolatell (-115 m el principal) són efecte del decantament de l'extrem occidental de Busa provocat per l'erosió del Cardener en les roques que reforçaven la serra.

El paisatge vegetal i l'aspecte humà

Al Solsonès, el paisatge vegetal és d'una gran diversitat i fa un tot indèstriable amb el paisatge humanitzat. En cosa de no gaires quilòmetres es passa dels prats i les pastures alpins del Port del Comte als conreus de secà de la part baixa. Entremig, en un espai encara més reduït, el bosc evoluciona de subalpí a mediterrani, trencat amb àmplies clarianes de conreu tant als llocs planers com als careners. La masia hi és sempre a la vora. Aquestes formes de vida són determinades a l'alta muntanya per una climatologia de tipus alpí, amb precipitacions regulars, en forma de neu a l'hivern, temperatures en general fredes i estius temperats. Cap a la terra baixa, en canvi, responen a la climatologia mediterrània de tendència continental, amb hiverns

i estius eixuts i rigorosos i amb primaveres i tardors plujoses i temperades. Els mesos freds, la inversió tèrmica afavoreix els espais alterosos i es forma una boira especialment persistent als vessants situats a la conca del Segre.

La cobertura forestal és formada principalment per coníferes. Els boscos de pi negre del Port del Comte són els més meridionals dels Pirineus. A l'obaga s'hi barreja l'ayet, que també fa algun rodal relict a la serra del Verd i l'ayetosa de Santa Margarida, a la banda de la serra d'Ensija. En avall, el pi roig o rojalet configura els boscos més extensos del Solsonès. Vora seu i endinsant-se per les terres baixes creix la pinassa, que forma la reserva més important de Catalunya i va ser la principal víctima a la comarca dels incendis forestals de l'any 1998. El pi blanc resta confinat als indrets secaners meridionals. La cinglera al nord de la serra de Busa empara dues fagedes ben desenvolupades, que tanquen per ponent la línia que ve del Montseny i les Guilleries. El roure havia ocupat els vessants solells més humits i és el gran exponent de la vegetació potencial del Solsonès. Actualment el roure martinenc fa algun bosc madur però molt humanitzat als vessants de Canalda, al pla de Sòbol o a la vall de Lord, i el subpirinenc i el de fulla petita a la Valldan i a l'interior de la comarca. Resseguint els costers pedregosos, l'alzina carrasca (alzinera) puja des del fons de la comarca fins als faldars del Port del Comte. El bosc de ribera és ben representat sobretot als fondals del sistema fluvial de la Ribera Salada.

El poblament s'ha estructurat en bona part en masies disseminades. L'eixutesa del clima, a la zona baixa, i el relleu difícil, a la zona de muntanya, no permetien grans rendiments ni

Detall de la Boixeda de Valielles, potser la més desenvolupada de Catalunya

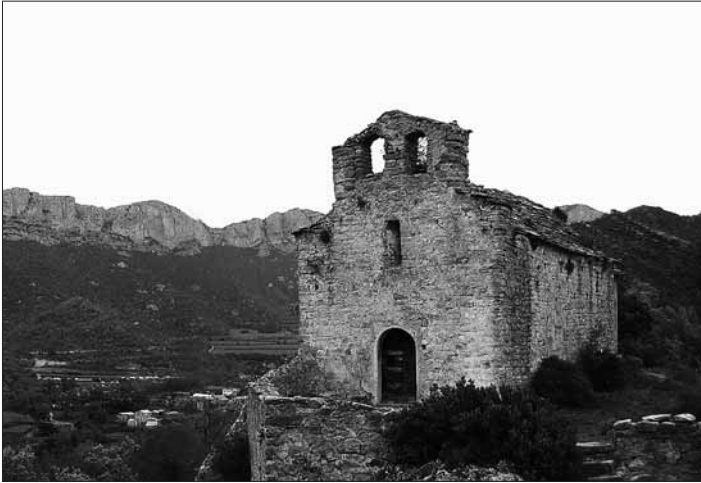

densitats importants. Des de la primera repoblació en temps de la Catalunya naixent, les masies s'organitzen tradicionalment en petites parròquies: l'església parroquial les aglutina en veïnats, i rarament s'ha format poble, en sentit geogràfic i arquitectònic, al seu voltant. Al Solsonès no pugen de sis o set els nuclis urbans pròpiament dits, quan hi ha inventariades un miler de masies. Al nord de l'àrea muntanyosa, a les parròquies d'Odèn i de la vall de Lord, les millors terres productives es destinen a patata de qualitat, farratges i cereals o a pastura de bestiar boví. Les terres baixes formen un esglaonament de planúries sembrades sobretot de cereals, amb extensions de bosc. Des d'aquí, aquests conreus s'enfilen pels indrets menys accidentats en direcció a Serra-seca i a la serra de Busa, dins les parròquies de Lladurs i les de Navès. La generalitat de les masies van prendre l'aspecte actual sobretot el segle XVIII i presenten trets característics: cos massís de dos vessants, murs de pedra escairada i poques obertures. Les més grosses de muntanya solien tenir capella pròpia; al municipi de Navès hi ha cinquanta-una esglésies, en bona part romàniques i vinculades a un mas. Juntament amb aquestes cases, algunes de les quals d'un valor arquitectònic notable, abunden com en cap més comarca les balmes obrades a peu de cingle. Aquests habitatges, utilitzats encara els primers anys cinquanta passats, són el testimoni punyent del creixement demogràfic, que va culminar a la segona meitat del segle XIX i va començar a decaure amb la industrialització del baix Cardener i el Llobregat. Els esforços dels municipis i del Consell Comarcal del Solsonès per reduir el despoblament del món rural donen algun fruit remarcable. Hi ajuda l'agroturisme, sovint bon complement de les rendes

Parcerissa, casa de característiques típicament solsonines

Sant Just i Sant Pastor de la Valldan

del camp, del bosc o del bestiar. L'any 2009, la població dels petits veïnats rurals és de 3.342 habitants, d'un total comarcal de 13.759.

Solsona, amb 9.233 habitants, i Sant Llorenç de Morunys, amb 1.084, són els dos nuclis de població importants. Van créixer a l'ombra d'un monestir posat al pas de camins estratègics i van seguir direccions divergents. Solsona va treure profit de l'extensa rodalia pagesa, s'engrandí amb l'arribada de cabalers i desenvolupà petites indústries menestrals. Sant Llorenç va aprofitar el pas del camí comtal de Cardona a la Seu d'Urgell, també camí cardoner —de la sal de Cardona cap a les comarques del nord—, per fer-se hostalera i mercadera. Més endavant emprengué la indústria de la llana dels ramats de la vall de Lord, que l'havia de portar a l'elaboració dels draps anomenats piteus i a la de teixits de cotó. Fins al començament de la crisi econòmica actual, Solsona vivia dels serveis, de les renovades indústries del metall, de la fusta i del tèxtil i de la nova de components elèctrics, així com de la construcció, el sector que aquests darrers anys havia pres més importància a la comarca. La crisi ha danyat greument el conjunt productiu. També afectada, la vila de Sant Llorenç de Morunys es beneficia de ser punt d'atracció de les parròquies de la vall de Lord i un notable centre turístic. La fumera blanca que marca lleument el paisatge d'ambdues poblacions, de la fabricació d'aglomerats de fusta a la primera i de la fabricació de plaques de guix a la segona, simbolitza que el Solsonès ha deixat de ser la comarca eminentment agrícola que era a mitjan segle passat. El pes del sector primari, però, continua essent molt important en l'economia solsonina si es compara amb el corresponent al conjunt de Catalunya.

Les excursions i la guia

Tots els trenta-cinc itineraris proposats són circulars, i la majoria fàcils de seguir en condicions normals. Si hi ha cap dificultat especial, s'indica a l'itinerari. En general, els que recorren la línia que va del Verd al Port del Comte no s'han de fer a l'hivern, quan la neu hi pot ser abundant, i els que s'endinsen pels indrets baixos i les rases serà millor ajornar-los els dies de calor forta, no solament dins el període estival, i també els dies de boira, a l'hivern. En aquests llocs i més especialment a les parts altes, fins al Port del Comte, no hi és pas rar l'escurçó, en marges assolellats de bosc humit, munts de roques o mates grosses, d'abril a octubre. La durada s'ha calculat caminant a pas seguit i sense parades. Per això cal pensar a dedicar una jornada sencera a les excursions de més de quatre hores. Alguns itineraris proposen variants, per disposar d'alternatives o per arrodonir la caminada visitant punts interessants fora del recorregut, i abunden les indicacions perquè un mateix se'n pugui fer de nous. Una curta introducció subratlla les característiques i l'interès del lloc, amb aspectes desenvolupats en els apartats d'aquesta introducció.

*El Passiró,
camí
medieval
d'Oliana a
Cambrils*

Itinerari 1

De Solsona al castell de Lladurs

Solsona, al capdamunt de l'Altiplà Central, està relligada a la serralada pirinenca per un corredor de muntanyes. Comença aquesta línia muntanyosa al serrat de Sant Bartomeu, avançat sobre els plans de Solsona i d'Olius. Continua amb el serrat de Rotgers i el del Castell de Lladurs, vorejat pel pla de Lladurs. L'acaba al peu del Port del Comte, després de la serra d'Encies, que s'enlaira entre les fondalades de Vilamala i de Canalda. L'itinerari segueix part d'aquest corredor muntanyós fins a l'antic castell de Lladurs, estratègicament posat en un caire de cingle. A la tornada va a buscar el pont o aqüeducte de l'Afrau, obra admirable del segle XVIII per dur aigua a Solsona. Són també centenàries les masies que es van trobant, amb la terra conreada i l'entorn de bosc ben conservat.

- Recorregut: Solsona – Sant Bartomeu – era de les Bruixes – Meix Vell – Borrells – pla de Riard – castell de Lladurs – Fonts de Lladurs – Santa Maria del Pla – riera de Lladurs – pont de l'Afrau – Solsona.
- Temps: 4.40 h.
- Desnivell acumulat: 598 m.
- Dificultat: Cap d'especial.
- Punt de sortida: Solsona.

Descripció

0.00 h. Solsona (664 m). Població formada al costat d'un monestir i d'un castell, entre la muntanya pirinenca i les terres altes de la Depressió Central. El nucli antic conserva l'estructura medieval de vila closa entre muralles i portals. Els carrers són estrets i sinuosos, amb cases senyorialis d'estils diversos. Sobresurt la catedral, d'origen romànic però refeta en gòtic i encara embellida seguint el gust barroc neoclàssic, el mateix estil del notable Palau Episcopal.

A l'inici de la carretera a Sant Llorenç de Morunys, prenem el carrer del Drac, el segon a la dreta. De seguida el continua un camí asfaltat, seguit pel GR 7-5. Avança entre sembrats, amb vistes del turó de Sant Bartomeu i de la serra del Verd, Pedraforca, Ensija i rasos de Peguera, i arriba al cementiri municipal. Just passat el cementiri, travessem la carretera de Sant Llorenç per la Llosa del Cavall, deixant el GR, que

marxa cap a Olius, i seguim un camí de pagès (NW). Puja suaument revoltant una valleta conreada.

0.26 h. Cal Sastre Quel (727 m). Passem entre la casa i un cobert i continuem per l'esquerra de la pista de darrere la masia. Aviat la deixem per una altra a la dreta, que obre panoràmica vers el Castellvell de Solsona, i al següent trencall anem a la dreta, cap al mas Vent Serè.

0.30 h. Camí de Sant Bartomeu (750 m). Comença a l'esquerra de l'entrada de la casa. És un vell camí, molt malmès i costerut els primers minuts però de vistes excel·lents damunt el pla d'Olius, camps de conreu ribetejats de bosc. Travessa un planell i surt a una pista, que seguim a la dreta. Uns passos enllà, el camí reprèn, a l'esquerra.

0.46 h. Sant Bartomeu (870 m). Punt culminant del serrat d'aquest nom; amb vèrtex geodèsic de segon ordre i una petita gruta sota els rocs cimers. Domina una bona extensió de la Catalunya central, amb el Montseny, Sant Llorenç del Munt i Montserrat a llevant, i a la banda de muntanya tenim les primeres vistes del Port del Comte, el Cadí i els serrats que baixen de Busa. El camí continua dins una pineda més humida (N) i enceta una baixada ràpida.

0.50 h. Pista (827 m). La prenem en direcció nord. Aviat s'ajunta a una altra, que seguim a la dreta. Revolta un turó i arriba a un coll més ample. Aquí deixem el trencall de l'esquerra i continuem planejant per dins del bosc. Al cap del pla, la pista gira a l'esquerra, davant un indret característic.

1.04 h. Era de les Bruixes (841 m). O era de les Dones. És una ampla codinera amb pinets esparsos, suspesa sobre l'extrem del pla d'Olius, lloc d'aplec de les bruixes segons la tradició. Hi entrem i seguim la pista que s'hi forma. Revolta el serrat de Rotgers, amb vistes noves: cingles de Sòria, serrat dels Puits, els Tossals o el castell de Besora. Enllà, apareixen el castell de Lladurs, el Puig Sobirà i encara el tossal de Cambrils i el Turp. La pista gira a ponent i voreja dos camps. Passat el segon, la deixem per un camí amagat a l'esquerra d'un monticle de terra. Puja una mica i baixa a una carretera de pagès, que seguim avall.

1.38 h. Meix Vell (721 m). La carretera revolta aquesta masia per la dreta, i va a travessar la rasa de Meix. Just en sortir-ne, fem dreuera per sota una línia elèctrica i seguim carretera amunt fins a la Caseta de Baix. Davant la casa, prenem el trencall que va entre els coberts i un dipòsit d'aigua, acompanyats de nou pel GR. Marxa de cara al castell de Lladurs, amb vistes també de Santa Maria del Pla. Travessa un camp i puja per una la pineda amb peus joves de roure; a l'esquerra es veuen les ruïnes de la Trilla. Just creuada de

